

ERENG

F. Lii.

Nr. 4 APRILL 1938

S I S U:

Ev. Vender-Vendre — Tervituseks esimehele.

O. Rõdali — Ernst Särgava 70-aastane.

Hugo Viires — Mikumärdismi õitseng ja selle lõpu algus.

Eero — Dirigent.

J. Tõnopa — Juhiseid „Juuraku Hulda“ lavastamiseks.

Elmo Ellor — Vabaharidustöö rindelt.

Mõningaid tähelepanekuid ja märkmeid.

J. G. — Juhiseid „Suve“ lavastamiseks.

Aug. Tenno — Asugem koguma rahvamuis-tendeid.

Mitmesugust.

Järgmine „Arengu“ number ilmub Võidupühaks.

ARJENG

VABAHARIDUSTÖÖ JA MAATEATRI AJAKIRI

Pea- ja vastutav toimetaja Evald Vender. Tegev toimetaja Leo Soonberg. Vabaharidustöö osa toimetaja Neeme Ruus. Maateatri osa toimetaja Andres Särev. Toimetuse liikmed: E. Oja, J. Rummo, J. Ruus ja A. Sibul.

Väljaandja EESTI HARIDUSLIIT. Toimetus ja talitus: Tallinn, Uus tn. 2, tel. 452-64. Ilmub kord kuus, väljaarvatud 2 suvekuud. Tellimishind: 2 kr. aastas, 1 kr. poolaastas. Üksiknumber 25 senti.

Nr. 4

25. aprillil 1938

XII aastakäik

Tervituseks esimehele.

Kõik, kellel on kokkupuutumist Ernst Särgevaga töö juures, unustavad tema aastad. Alati töötahteline ja energiaküllane eestvedaja — nii tunnevad teda kaastöölised. Ja kui asi ei taha hästi edeneda, siis tundub, et see alles juubilari huvi äratav, ja ega ta enne ei jäta, kui asi peab edenema.

Eesti Haridusliidule on Ernst Särgeva esimeheks oleku aeg olnud õnnelik aeg. Tema tahteküllus on nakatanud kõiki, mille tulemuseks on liidu tegevuse süvenemine senistel aladel ja mitme uue tegevusala algatamine. Loodame, et needki jõuavad tema juhtimisel sama edukasse arenemisjärku.

Vabaharidustöö tegelastel on alati olnud heameel näha vabaharidustööd juhtiva keskuse esimehena Ernst Särgevat, kelle suured kogemused nii kohaliku seltskondliku tegevuse korraldamisel kui ka keskasutiste juhtimisel on Eesti Haridusliidu kaudu tulnud kasuks kõigile vabaharidustöö organisatsioonidele ja meie kultuurielu arengule.

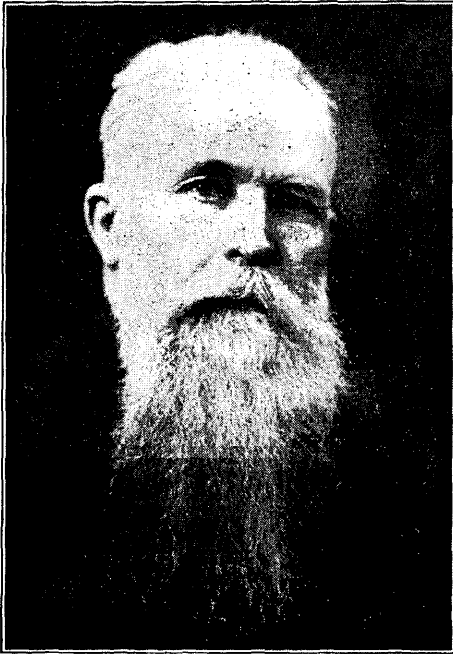
Võtke vastu juubeli puhul nende kõikide tänu, kes on saanud osa Teie rikkalikust varasalvest seltskondliku töö alal. Aga lubage avaldada ja Teid paluda vastu võtta ka suurim tänu kõige selle eest, mis Teie poolesaja aasta jooksul olete annud trükisõna kaudu. Kuigi enamikus arvustavalt suhtuv, siiski täis elujaatavat tööindu olete seadnud sihte ja äratanud mõtteid, millistest mõnedki olid kaugeteks unistusteks ja teised rabavaks uuduseks. Ajajooksul on Teil olnud võimalik näha teokssaamas oma unistustest nii mõndagi, kuid kaasa sammudes eluarenguga on Teil jatkunud ikka uusi ideid ja tahet nende rakendamiseks ning jõudu Teie poolt nii väga armastatud meie rahva elu korraldamiseks.

Iga külvaja suurim rõõm on tema külvatud kuldküpsel viljal lõikus. Teie olete oma külvatud vilja kasvu ja selle lõikustki näinud. Jatkugu Teil veel palju õnnelikke aastaid uueks loominguks ja oma loomingu ning töövilja maitsmiseks.

Südamlik tervitus juubeli puhul!

Ev. Vender-Vendre.

Ernst Säreava 70-aastane.

Ernst Säreava (Peterson).

Ernst Karl Säreava sündis 1868. a. Pärnumaal, Vändras, Kadaka andeka koolmeisteri Jüri Petersoni pojana. Koolmeister Jüri koolitöö kõrval luuletas, kogus rahvaluulet, musitseeris ja oli oivaline jutustaja. Ernst ja ta kaks vendagi pärisid isalt juba verre kirjanduslikud kalduvused. Isa oli aga kidura tervisega ja lastel juba tuli õige noorelt alata raske füüsilise tööga, et peret toitval energilisel emal, Lisettel, oleks kergem.

Seitsmeaastane Ernst algas õpinguid isa koolis, 1878.—82. a. jätkusid need Vändra kihelkonnakoolis, kust ta sunniti lahkuma sobimatult „energilise“ käitumise pärast. Järgnes siis aasta Tori kihelkonnakoolis ja 15-aastane Ernst pidi asuma asendama raskesti haigestunud isa.

Õpetajatöö kõrval ta valmistus kutseeksameile ja kolmeaastase töö tulemusena

pääsis Tartu vene seminari, kroonustipendiumile.

Seminar oli madalatasemeline, õpilaskond enamikus venestumisteed komberdav ning vaimsete huvideta. Säreava suutis aga siingi säilitada lugemiskire, mis oli alanud juba Vändras Schiller'i „Vilhelm Tell'i“ ja „Röövlitega“ ning jätkunud Toris materialistide Haeckel'i ja Büchner'iga. Nüüd kõitsid tema huvi Gogol, Dostojevski, Tolstoi ja Lääne-Euroopa filosoofid. Ka kuulus Säreava kooli illegaalsesse ringi, kus loeti eesti kirjandust ja ajalehti.

1889. a. lõpetanud seminari, saab Säreavast Vändra kihelkonnakooli õpetaja, kus ta isiksuse süvendamisel on mõjuv ka sama kooli juhataja Anton Jürgenstein.

1891.—1893. a. töötas Säreava Sindi ministriumikoolis ja pikemat aega (1893—1902) Põltsamaal Aleksandri koolis, õpetades eesti keelt, muusikat ja saksa keelt. Emakeele õpetamine põhjustaski Säreava hilisemad keeleharrastused. Siin loetud filosoofilisi ja ühiskondlikke küsimusi käsitlevad autorid aga kujundasid lõplikumalt noore kirjaniku isiksuse, hävitades sealt rahvusromantilised tõesed ning küpsetades ta teravaks sotsiaalsete olude kritiseerijaks. Siin ja Kose-Uuemõisas (1902—1905) kirjutabki Säreava oma parima.

Olnud vahepeal veel aasta Rakveres, pääseb Säreava 1906. a. Tallinna — algul algkooliõpetajaks ja tunniandjaks keskkoolidesse. Intensiivselt rakendub ta ka seltskondlikku ja poliitilisse tegevusse.

Omariikluse algusest peale töötab Säreava Tallinna reaalkoolis — algul emakeele õpetajana, varsti ka inspektorina, täites vahepeal ka direktori kohuseid.

Ernst Säreava kirjanduslik looming oma iseloomult raamub kolme erinevasse ajajärku.

Kahekümneaastase seminaristina (1888) kirjutas Säreava oma esimese pikema idealistlik-romantilise jutustuse „Ei iialgi“. Kuigi siingi juba avaldub Säreava hilisemale

toodangule omast tõsist tendentslikku õpetlikkust, ei vabane ta seega veel oma eelkäijate romantilisist pärandeist.

Särgava kasvas ajalisel-sündmustikulisel taustal, mil Lääne-Euroopa kirjanduses valitses juba aastakümneid realism ning naturalismi oli saavutanud võite, ent need tuuled ei küündinud värskendama meie kirjanduslikku umbust. Meie kirjandus oli tol ajal vaevalt kujunemas sentimentaalsest rahvakirjandusest rahvuskirjanduseks, kuna kogu varem tehtud eestikeelne ilukirjandus oli vaid teiste kirjanduste saavutuste ebamäärane kajastus. Vaid üksikud luuletused küündisid vahest üle võidutseva elamustetühja epigoonide luule sentimentaalsuse.

Kunsti areng seltsib aga paratamatult sotsiaalse virgumisega. Romantitsevale ärkamisajale järgnes sajandi lõpul eesti ühiskonna sisemine toibumine tõhusamate enesekaitsevahendite otsinguga venestussurve vastu. Surves tihenes tarmukus ja sirgus tundepinge, kristalliseerus objektiivsem kriteerium ümbritseva ülekohtu ning ebaõigluse sümptomide avastamiseks. Sellane taust küpetas Särgavastki oma loominguga ühiskondlikku uuestisündi tiivustava realisti.

Kuigi Särgava veidi varasemad kaasaegsed, lõpetades Liivi ja Kitbergiga, olid üle saamas talupoeglik-väikekoodanliku tõsielu kujutuse ajastust, luues meie romantilis-realistliku maaelu kirjelduse, olid nad siiski veel liiga romantiliste traditsioonide köidikus, nii et vast Särgavast, koos Vildegaga said meie kirjandusliku realismi rajajad. Vast nende loominguga algas teiste kultuurrahvaste kirjanduse kõrval koha omav tõeline meie rahvuslik kirjandus, milles vaid eesti kirjandusele omaselt peegeldub eesti autori psüühe ning eesti rahva tõuline mentaliteet.

1899. a. ilmuva novellide seeriaga „Paised“ algab Särgava loomingus ajajärk, kus ta teravalt-detailselt ning õige psühholoogilise vaistuga nähtult lahkab eelmiste aegade truualamlikke tundeid, ning leige kompromissi kuulutamist jumala, isevalitseja ja rahva ning rikkuse ja vaesuse vahel. Teadliku elunähtuste uurijana ta tajub „Mudila“ elu väikekoodanluse mõttetust tühjust, mis

on nagu „õnnikuvedu suurele jumala kesaväljale,“ näeb selle sotsiaalseid põhjusi, arvestab neid karmi opositsionäärina teadliku sihi ja tendentsiga. Ja kuigi ei õnnestunud alati toon, oli siht ometi selge! Mitte kogemata ei võtnud Särgava „Paisete“ motoks Koidula salmi:

„Sinu pisaraid ma näen,
sinu muret kuulen ma:
Eestimaa, su ööst, su valust —
neist sull' tahan rääkida!“

Selle ümbermõtestanud, lahkabki ta siis sihiselge järjekindlusega võimutsevaid ühiskondlikke „paiseid“.

„Ühe härja eluloos“ kujutab Särgava renditaluniku viirelemist; „Marjad silmas“ on teravaks satiiriks vaimulikule seisusele, kes oma mugavas kitsarinnalisuses ei näe rahva kisendav-ränki eluküsimusi; „Issanda kiituseks“ valgustab vaimulike vildakut püüet mingi rahvuslik-kristliku liikumisega, seltsidega ja laulupidudega säilitada rahva juhtimist, kui kantsel enam laiemaid hulki ei seo; „Tulge appi!“ käsitleb juba vastolusid rahva enda keskel — kiriklik-konservatiivsete eelarvamistega idealiseeritud jõukas talupidaja ja ta näljaga võitlev popsiperekond.

Särgava selle perioodi ulatuslikemaks ning täiuslikemaks saavutuseks on 1904 algul „Uudistes“ ja samal aastal ka raamatuna ilmuv jutustus „Rahva valgustaja“, mille peaineiks on konservatiivse koodanluse püüe rahva vaimuelu juhtimist suunata vastavalt oma väikekoodanlikele sihtidele.

„Rahva valgustajas“ Särgava võtab endale ülesandeks sotsiaalsete „paise“ lahkamise, arvustamise ja ironiseerimise kõrval, mida ta sooritab meisterlikult, ka ulatuslikumate tulevikusihtide rajaja-misjonäri kohused. Siin peitub aga ka Särgava komistuskivi. Ta positiivsuse kujutelmad ei oma elamuslikku selgust ja tema poolt sümpatiseeritavad positiivsed kujud on jõulised vaid siis, kui nad kõnelevad või kui neist kõneldakse kriitikuina, novaatoreina, kui neil aga tuleb asuda ise tegutsema, muutuvad nad eluvõõraiks.

Hoolimata neist puudusist on „Rahva-

valgustaja“ Sörgava ja seega kogu meie realistliku kooli proosakirjanduse silmapaistvaimaid teoseid. Siin antud „Mudila“ oma haruldase plastilisusega fabuleeritud miljöö ja olustikuga on tänapäevani meie kõikide alevite parim prototüüp. Kompositsioonilt on ta tihe ning pingeküllane, dialoogi areng on teadlik-järjekindel. Arvutata Sörgava stiili tänapäeva mõõdupuuga pole õigust, kuna tol ajal puudusid üldse veel tõsisemad püüded ja arusaamgi stiilkeele originaalse paindlikkuse ja värvingu vajadusest. Kaasajal oli aga Sörgava keel sarkastiline ja mahlakas, murdes sellega varasema kõhetu ja ilmetu poeetilise šablooni.

Kolmanda ajajärgu Sörgava toodangus avab „Elsa“ (1907), käsitledes vabaarmastuse ja naisõiguse probleeme.

Selle teose ideelised väärtused on kaugelt suuremad kui ta kunstilis-vormilised voorused. Vallasema probleem on meie ühiskonnas alati olnud aktuaalne, ainult temast ei julgetud tollal avalikult rääkida. Sellepärast on Sörgava samm, et ta „Elsa“ selle küsimuse võttis julgesti vaatlusele, eriti hinnatav.

1916. a. ilmus Sörgava „Kirjatööde kogu“ I, sisaldades rea varemilmunud novelle. Ja siis järgnevalt avaldub Sörgava draamakirjanikuna — juba omariikluse päevil 1920. a. ilmus ta 3-vaatuseline „Sõnajala õis“, käsitledes armastusdraamat. 1922. a. ilmus poliitiline komöödia „Uus minister“, milles on pilkealuseks päraststõjaaegse „Mudila“ karjäärihimuline seltskond. Sörgava näidendid on probleemide asetusest ja dia-

loogi arengult võrdlemisi õnnestunud, karikeeritud tegelaste väljendused ning aforismid on tabav-lopsakad, ent lava jaoks omavad Sörgava draamad liiga palju ülemäärast ballasti ja sündmustikuta dialoogi.

Kirjanik Sörgava pole meile oma kirjanduslikult tähtsusest niivõrd kunstnik kui reformaator, kes tõhusalt romantilise kooli vastu võideldes valmistas pinda uuele kirjandusvoolule. Ta tõi meie kirjandusse teadlikult sotsiaalküsimused ja viljeles neid oma kaasajale harukordse põhjalikkusega, andes sellele rahvapärase naturalismi liha ja vere. Ta pakkus esmakordselt elavat psühholoogiat ja tõi samu psühholoogilisi elemente ka keele. Sörgavaga algab eesti proosa ajalugu.

Teine tähtis moment kirjandusajaloolise kõrval on rahvus-poliitiline. Käärimisaja rahutu meeoleolu kajastusena lõi Sörgava oma tunde- ja mõtteaktiivsemad leheküljed, mis sidusid-lahutasid tol ajal suuri rahvahulki. „Ühe härja eluloo“ sarkasm, „Rahvavalgustaja“ Jürissoni võimas-ähvardavad nõudmised olid oma tendentsilt ajakohaselt võimsad, sütitavad. Tsensuuri pärast vaid aimatavalt serveeritud mõtted mõtles lugeja lõpuni ja oskas tungida sügavamalegi. See omakorda tõmbas kaasa käärivaid hulki, kelle ees teenäitajana sammus Ernst Sörgava.

Sörgava toodang sisaldab kogu kaasaegse sotsiaalse ja eetilise ideaali, olles ühtlasi tusedaks realistliku käsitluse alusambaks. See määrab Sörgavale püsiva koha eesti kirjandusloos.

Hugo Viires.

Mikumärdismi õitseng ja selle lõpu algus.

Hugo Raudsepal draamakirjanikuna on kahesuguseid teeneid. Ta on ühelt poolt oma väärtusliku toodanguga tähelepandavalt rikastanud meie lavakirjandust, andes meile tunnustustväärivaid komöödiad, kuid teiselt poolt ta on oma lavatükkide erakordse menuga ahvatlenud ning meelitanud oma jälgedes käima terve rea nooremaid

näitekirjanikke, kelledele see on aga tähendanud rappajooksmist. Väärtuste loojana Hugo Raudsepp on positiivne nähtus meie kirjanduses, mikumärdismi tekke põhjustajana aga — negatiivne, võib-olla koguni kahjulik.

Meie uuem kirjanduslugu ei ole eriti rikas suurtest koolkondadest. On puudunud

erakordsed isiksused erakordse loominguga. Kuid silmapaistvat eeskuju annud ja mõju avaldanud isikuid on siiski olnud. Noor-Eesti päevil löid oma kooli Friedebert Tuglas proosakirjanikuna, estetiina, stiilimeistrina ja Gustav Suits nooruse elutule ning tungi suurlaulikuna. Nii ühe kui ka teise kooli mõju oma kaasaegseile, eriti aga nooremaile, on olnud positiivne ja viljastav. Fr. Tuglase tähtsus ja mõju Noor-Eesti-aegse ning sellele järgneva ajastu kirjanduse suure osa ilmistajana ja sellele tooni andjana ei ole sugugi väiksem sellest tähtsusest, mida ta väärib otseselt kirjanikuna, väärtusteloojana. Ei ole ka G. Suitsu kooli mõju meie luulekunsti ja moodsa luulevormi arengus väike. Kui neid poleks arvestatud ega neilt eeskuju võetud, sellest oleks olnud kahju.

Sootuks teine lugu on meie näitekirjanduse suurmeistri Hugo Raudsepaga. Koolkond, mis tekkis H. Raudsepa tõustes meie draamakirjanduse loojate hulgas esimeseks meheks, on oma üliagaras mikumärdismi harrastuses väga elavalt jälginud oma virtuoosi eeskuju. Raudsepa ajajärku eesti draamakirjanduses nimetab kirjandusajalugu kord kindlasti „Mikumärdi epohiks“, sest seesuguse „viljakusega“ ja niivõrd intensiivseid jüngreid kui Raudsepal on vaevalt olnud Tuglasel, Suitsul või varasemal Marie Underil, kuigi esimesed kaks Noor-Eesti juures ametlikult kandisid juhikeppi. Jah, sellest hoolimata, et Raudsepp pole ei kellegi poolt juhiks ja suunanäitajaks valitud (me ei tea, kas ta on selleks saada tahtnudki), ta on ometi oma pahempidipöördud filosoofia, rabavate paradokside ja hämmastamapanevate ultra-tõdede jazz-bandi järgi tantsima pannud kogu meie lavakirjanike noorema generatsiooni. Ja kes teeb kindlaks, kuipalju on isegi neid, kes just Raudsepa mõjul on hakanud näitekirjanikuks. Sest igale lihtsale inimesele paistavad H. Raudsepa menukaimad lavateosed olevat ju äärmiselt lihtsad nii oma kompositsioonilt, tüübistlikult, dialoogilt kui ka vaimsuselt — miks siis nii mõnigi lihtne inimene ei võiks olla niisama hea ja suur lavakirjanik?! Igatahes näib, et tosinate viisi on mõne aastaga

A. H. Tammsaare — A. Särevi dramatisering „Andres ja Pearu“ Ugalas.

tõusnud ja rühkinud kirjandusliku parnassi poole noori jõude — kõik kas terveni või poolenisti n.-n. Raudsepa maleva või uniioni mehed... Kuid üllatusliku tõena, kahtsustäratava seigana kõige selle juures mõjub asjaolu, et Raudsepa koolkond ei ole kujunenud mingiks positiivseks kirjanduskunstilisi ja lavalisi saavutusi pakkuvaks teguriks, vaid on Tuglase ja Suitsu koolkondadele vastuoksa jäänud pigem negatiivseks, palju-viljatuks, pahnakirjanduslikuks ajastuks meie lavaloomingus. See õigupoolest ongi see, mille poolest Hugo Raudsepp suuresti erineb teisist koolkondade loojaist ning mis tema puhul on eriti iseloomustav. Sest saatus, mille osaliseks saavad kõik need elunähtused, tõekspidamised, põhimõtted, moraalireeglid, väärtuskriteeriumid jne., mis Raudsepa geniaalsest ajaveskist läbi käies lüüakse otsesemaid jalgadelt, s. t. käändakse

pea peale, näib tabanud olevat ka ta arvuka epigoonkonna: kõik on otsekui kaotanud kindla baasi jalge alt ja on kukkunud pea peale. Niisugune imelik mees on Raudsepp, ja veel kummalisem on ta mõju.

Hugo Raudsepp äratas tähelepanu juba oma varajasema kahe komöödiaga — „Ameerika Kristus“ (1926) ja „Sinimandria“ (1927). Kuid jüngrid ja jäljendajad tekkisid talle alles siis, kui ta menukalt nii kodumaal kui ka väljaspool selle piire lavale paiskas oma uueaegse realismi labaselt-julge kujutuse, nimelt komöödia „Mikumärdi“ (1929). See oli nagu mingi paljutootav ajamärk, nagu mingi meteoriline raksatus meie senise üsna kargelt-kaines atmosfääris, kus kõik paisati segi ning tol-mama. Tosinikirjanikel ja selleks veel sirgumatuilgi oli nüüd korrapäraselt enam kui päevaselge: tuleb teha samuti lavatükke kui teeb Raudsepp, tuleb mängida samuti sõnakõlksudega nagu Raudsepp, tuleb pillata elutõed samuti selja peale kui seda teeb Hugo Raudsepp! Ja sedamööda, kuidas Raudsepp „Mikumärdi“ ja selle järgnevad teosed „Põrunud aru õnnistus“ (1931) ja „Vedelvorst“ (1932) lõikasid oma järjest kasvavaid loorbereid, algas ka Raudsepa loomismetoodi, tüüpide kujutuse, tegevusmiljöö, eriti aga ta vaimuka ja rängalt mah-laka dialoogi kõigiti agar järeleaimamine paljude „vastava mentaliteediga lavakirjani-ke“ poolt. Nii näeme, et suur osa meie lavaloomingust, mis on ilmunud ajavahemiku- l 1929.—1936. a., kannab jaolt suuremal, jaolt väiksemal määral Raudsepa loomingul- list, eriti „Mikumärdi“ pitserit. Isegi nii- sugused kirjanikud kui August Mälk (vt. tema „Vaese mehe ututall“ ja „Neitsid lampidega“) ja oma „Kraavihallidega“ tuntuks saanud Enn Vaigura pole vabad Raudsepa mõjust, kõnelemata väik- sematest, kes „Mikumärdi“ žargooni ja maneere taga ajades on isegi laskunud plagiaadini.

Nii sai „kroonimata kuningas“ Hugo Raudsepp korruga nagu mingiks loomingul- liseks ja draamakunstiliseks jumaluseks, keda pinevas ekstaas seiras leegion lava- kirjanduslikke aabitsaõppureid. Seesugune alalõpmata ühesuguses „elulähedases“ laa-

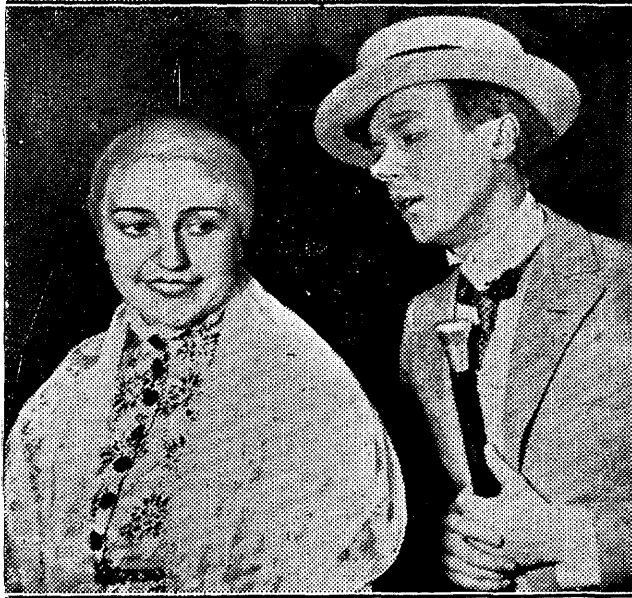
dis vorbitud näitekirjandus oma tühjuses, vesisuses ja lääguses pidi lõppeks kujunema tüütavaks ja läilaks ning esile kutsuma tea- tava reaktsiooni, mida võimegi juba mõnevõrra tähele panna möödunud aasta draamakirjanduses, kus nüüd viljeldakse mitmeid tõsisemaid ainealasid, ja ka publiku maitse ning soovide pisitasases muutumises. Sest sügavasti pettunud on selles miku- märdismi harrastuses nii mõnigi näitekirja- nik ja ka publik. Ning pole sugugi tarvis olla prohvet ennustamaks kõigi tähelepane- kute ja ajamärkide põhjal, et „Raudsepa epohh“ hakkab juba ajalukku taanduma ning et tema mõju kaob üsna tunduvalt Anno 1938. Võimalik, et ju veel tuleb — ja selles võib olla peagu kindel, et tuleb — nüüdki mõni hilinevad mikumärdilik või vedelvorstilik lavatükk, kuid draamakirjan- duse domineeriv suund ja üldine ilme on ometi teissugune. Sest vahepeal on ka rahva üldises atmosfääris endas palju muu- tunud, uue ajajärgu hing on tõsinenud, ideo- loogiline ja sotsiaalne sisu on muutunud. „Mikumärdi“ realism ei vasta enam ajajär- gu realismile, mis pole enam nii kärjstatud ja virildunud. Eks tark näitekirjanikki tõmba oma loomingupaadile nüüd peale uued heledamad purjekangad uue lipukirja- ga ning võta teise kursi. Selleks on tal meie rahvuslikus renessansis juba ammugi vii- mane aeg!...

Analüüsides Hugo Raudsepa koolkonna arvurohkete „saavutuste“ kirjanduslik-lava- list väheütlevalt, kunstilise armetuse ja mannetuse põhjustikus, näib jäävat paika- pidavaks asjaolu, et Raudsepp (nagu A. H. Tammsaaregi) pole üldse kergesti järele- aimatav, ehkki epigonism tema loominguga tutvumise esimesel pilgul näib olevat või- malik. Sest mis siis õigupoolest kannab Raudsepa loomingut? Kas tugev probleem, hästi läbimõeldud ideestik, kindel kompo- sitsioon? Või suurejooneline faabula, orga- ganiliselt situatsioonist situatsioonisse hargnev sündmustik? Eriti ei üks ega teine. Raudsepa tugev külg on ta ilivaimukas pi- pardatud dialoog, millega ta ehib oma teose tihti üsna kehva ja äbariku kondikava sä- ravasse piduriüüsse — umbes samuti nagu mõni tõusiklik koketeeriv daam mõksib ja

mugib oma nigela korpuse toredasse pulmakleiti. Kõik, mis selle sees, jääb välispidise rüü varju. Jah, just nõnda, sõnaliste dekoratsioonide ja efektidega varjab Raudsepp oma lavateoste sisearhitektuurilisi defekte. Suurepäraselt muidugi. Sest tema sõnaline dünaamika, viitaalsus ja sugestiivsus möllab vahet pidamata kui tulevärk, kui rakettide sadu — ning publikul pole aega millelegi muule mõelda kui vaid jälgida seda. Ja kui säärast oivalist dialoogi arendavad veel terava prilli läbi nähtud elulised tegelased, siis on selge, et näidend peab läbi lööma.

Epigoonid, kellel aga on puudunud Raudsepa vaimusädelus, mõttemänglevus, sõnavirtuositeet, pole juba ainuüksi sellepärast olnud suutelised tõusma tema loomingu nivoo juonele. Nad on küll tahtnud samuti pahupidi pöörda elutõdesid, filosoofiat ja eetikat, kuid tulemused pole olnud rõõmutavad, sest kuidas võib tõdedega mängida ja neid selja peale panna see, kes neid tõdesid ei tunne või tunneb neid väga halvasti. On lahmitud vaid tühja õhku. On tallatud rada ja lauldud võõrast laulu — hoopis teisiti kui nokk on loodud. Ja tulemused? On tehtud veidrusi, külakometeid, nõrku naljanumbreid — ei midagi rohkeamat. Draamakirjandust selle sõna sügavamas tähenduses pole neist järeleaimajaist keegi loonud. Suureulatusliku, raudsepalikku tundemärke kandva lavakirjanduse kuhja keskelt paistab selgejooneliselt silma vaid Raudsepa enda looming. Seda kuhilat vaadeldes jääb mulje, nagu oleks Raudsepp oma „Mikumärdi“ kirjutanud ainult selleks, et tervet noorukite hulka sisse vedada! Et las rabelevad sel ajal rabas, kui mina, Hugo Raudsepp, loon — siis on vähem võistlejaid! Kui nii, siis on see Raudsepal — nagu kõik paha nali tema käes — hülgavalt korda läinud. Tal jääb üle ainult naerda. Naerda võidu üle, mis seisneb selles, et ühe suure lustleja liimil on suur hulk eesti näitekirjanikke kakerdanud seitse pikka aastat.

Oleme välja jõudnud loogiliselt tekkiva küsimuse ette: kui olukord nõnda, et Raudsepp on meie näitekirjandust kahjulikult mõjutanud, kas ehk oleks olnud siis

Luts — Särevi „Suvi“ E. Draamateatris Teele ja Kiitr.

hoopis parem, kui Raudsepp ja ta looming meie draamakirjandusest oleks üldse puudunud? Kui oleksime olnud ilma temata? Sellele küsimusele on raske vastata, kuna me ei tea, ei või ega saagi teada, mis suunas meie näitekirjandus oleks arenenud ilma Hugo Raudsepat. Ei tea, mida oleks pidanud heaks, mida tembeldanud halvaks? Pole selgust, kust lavakirjanikud oleksid siis võtnud eeskujuna ning kas nad seda üldse oleksid võtnud? Seepärast on raske vastata. Kuid leidub tunnuseid, mis lubavad tõsta hüpoteesi, et lavakirjandus oleks arenenud paremas suunas, sest need autorid, kes pole end eksitada lasknud Raudsepast, tõestavad oma loominguga, et iseseisvalt võib luua hinnatavamaid väärtusi.

Agas lõppeks: Raudsepa enda vaimuvärske ja naeruraske looming maksab ometi ka midagi! Kui Raudsepp oleks puudunud, kes meid oleks siis raputanud — igapäevsuse tardumusest? Kas viimaks aga Hugo Raudsepp siingi ei ole see mees, kes meie kurjavõitu arutlused jalust rabab sellega, et ta just iseenda ning oma väärika loominguga kõik heaks teeb?

„Kunste on maailmas palju,“ seletas Paakspuu väga targa ja autoriteetse tooniga, „aga näitekunst on kõigi kunstide isa.“

Sanglepp ajas pea selga. „Mu härra,“ ütles ta halvakspanuvarjundiga hääles. „Teie kas unustate maalikunsti või ei tea teie kunstist midagi. Charles Baudelaire ütleb...“

„Kuradile Charles Baudelaire,“ lõikas Paakspuu ta lause pooleks.

„Ibsen ütleb...“ püüdsin alustada, et mitte näidata, nagu ei seisaks ma kõne teema kõrgusel.

„Kuradile Ibsen kah. Ütelgu nad, mis tahavad. Mina, Jüri Paakspuu, ütlen, et kõige elulisem kunst on näitekunst, ja ma löön esimesel ringil knokki igäihe, kes julgub seda õilsamat kõigist kunstidest asetada ühele pulgale teistega, olgu see pealegi siis Ibsen või mõni teine narr.“

Nüüd püüdsid Adamson ja Sanglepp rääkida korruga, kuid selle peale Paakspuu pörutas rusikaga lauale nii, et klaasid ja taldrikud klirisesid. Mina olin erapooletu, kuna pakkus tõsist löbu jälgida, milliseid pingutusi teeb Sanglepp maalikunsti kaitseks. (Ta nimelt põeb maaniat, et ta on kunstnik, kuigi vähimasti mina kogu ta loomingu ei leia midagi, mida sooviksin oma toa seinale.)

Olgu vahemärkusena mainitud, et meie jutuaajamine toimus „Kuldse Peedi“ kabinetis, kuhu meid kutsus Paakspuu, keda kohatasime täiesti juhuslikult nelja-aastase aja-vahemiku järele. Paistis, et ta on enam-vähem rahadega mees.

„Pidage viiski minutit suu,“ olid sõnad, mis saatsid Paakspuu rusikalööki, „ja ma jutustan teile.“

Kuna Paakspuu atleedikeha ja poksijarusikad kokku ületasid kaalult mistahes kombinatsiooni meist kolmest paarikaupa võttes, ei jäänud meil üle muud, kui kuulata. Ja siis Paakspuu jutustas:

„Oli lihavõtte esimene püha, neli aastat tagasi,“ algas ta. Olin Peravetel, teate, seal Virumaal, ühe vana sõbra pool alevikus.

Teha midagi ei olnud, aega oli käes mereni, ja surmavalt igav hakkas. Vedasin enese siis esimesel pühäl kirikusse vaimulikule kontserdile. Noh, see oli kontsert nagu nad ikka on maakirikuis. Ma pole eluilmaski sallinud seda niinimetatud kunstmuusikat, kus pole muud kui üks igavene ja-maajamine, ja Peravetel oli mul veel vähem põhjust tunda rõõmu. Kuid sellegipärast istusin kangelaslikult oma kohal, kuna otse mu kõrval istus neitsik... Noh, ma ütlen, niisugune tore tüdruk, et sellaseid annab pealinnaski otsida. (Pidage oma lõuad ja ärge irvitage, laske ma räägin!) Noojah, istub mul kõrval, ja mina teen igasuguseid katseid, et tõmmata enesele ta tähelepanu. Kuid asjata — tüdruk vahib nagu hüpnootiseeritult orelimängijat, otsekui oleks see mõni ilmutis. Ta oli muusika-haige, jumala eest! Isegi külge müksasin teisele korra, aga mitte midagi! Muudkui nihutas enese nõksu eemale. Minule aga, ausõna, hakkas see asi juba hinge peale. Et, pagan võtaks, linnasaks nagu ma olen ja igati sile poiss (ärge itsitage, saadanad, las ma räägin!), noojah, igati sile poiss, ja nüüd järsku, kuram, üks Peravete tüdruk teeb nagu oleksin õhk! Võtsin siis teise taktika. Teesklesin, nagu kuulaksin erilise andumuse ja asjatundmisega. Sealjuures piilusin ühe silmanurgaga tütarlast ja vahete-vahel ohkasin, raputasin pead ning murdsin sõrmi. Ühe eriti tugeva akordi puhul katsin kätega kõrvad kinni. Oma rõõmuks märkasin, et kõrvalistuja iga mu liigutust jälgib. Väga kummalise ja ehmunud näoga küll, siiski jälgib! Ots oli lahti!

Orelimängija jõudis oma meremaoga peagi lõpule. Oli väike vaheaeg. Pikemat seletamata pöördus preili otsekohe minu poole:

„Kas teile ei meeldi orelimuusika? Siis võiksite ju lahkuda.“

Märkan, et seda tooni sõbralikuks nimetada olnuks jäme liialdus. Vastasin kõike oma muusikalisi termineid meelega tuletades:

— Te räägite muusikast, preili! Te rää-

O. Lutsu —
A. Särevi dramati-
seering „Kevade“
Kuussaare teatris.

gite orelimuusikast, kuna ometi sel leierkastil seal ülal on ülemise solfeggio si-bemoll-mažoori neljanda oktaavi fis veerand tooni häälest ära! Vagner keeraks enese hauas ringi, kui kuuleks seda armetut kägistamist.

Neiu nägu muutus imestuse ja üllatuse seguks. „Vagner? Miks Vagner, see oli ju ometi Palestrina „Palve“.

Ma ei lasknud end sellest sugugi heidutada. Naeratasin andestavalt. „Teile, preili, on nähtavasti tundmata kuulsa Ameerika muusikaajaloolase Cherrymani viimane uurimus Vagneri ja Palestrina üle. See „Palve“ on nimelt Vagneri oma, ta komponeeris selle Trondhjemis. Et seni seda tööd peeti Palestrina omaks, on arusaamatu.“

Ma olin võitnud. Tütarlapse silmad reetsid, et ta lugupidaval imestusel ei ole piire. „Kas... kas olete helikunstnik?“ päris ta, ja kui uhkesti jaatasin, haaras ta vaimustuses mu varrukast kinni.

— Kui tore, kui jumalik! hüüdis ta. „Ometi kord eksib ka Peravetele üks tõeline kunstnik! Mis instrumenti mängite?“

Mis sa, hing, oskad selle peale kosta? (Neli aastat tagasi tundsin ma vaevalt nooti ja võisin ühe sõrmega maha klimberdada mõne jõululaulu, ja sellega piirdusid mu muusikalised kogemused.) Ei! Pilli ei või ütelda muidu võib jääda vahele.

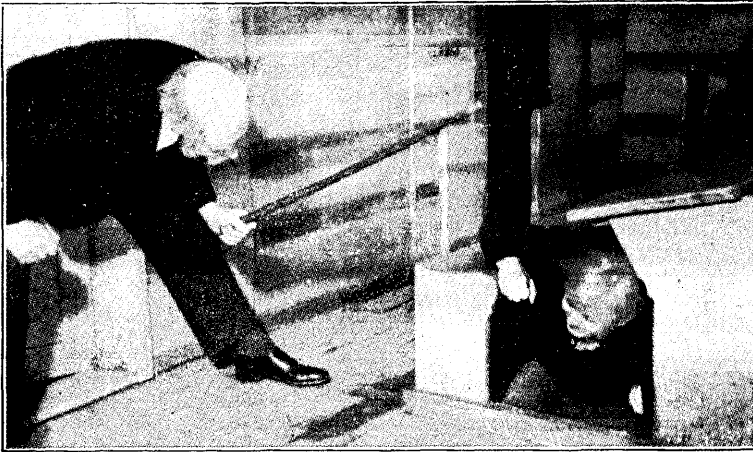
„Olen dirigent, preili, vastasin mitte ilma väarikuseta.

„Oo!“

Noh, nii see algas, mis sellest nii pikalt ikka seletada. Pärast kontserti saatsin preili välja. Ta osutus kohaliku vallavane- ma tütreks ja oli kahekordselt rõõmus kuuldes, et ma veel määramata ajaks jään Peravetele. Seletasin nimelt, et olen puhkusel. Närve parandamas, saate aru. (Viskame vahepeal ühe, poisid, kurk jääb kuivaks!)

Teise kevadepüha lõunaajal pidin aga saama närvišoki, kui mu korteri ees peatus vedruvanker ja sealt hüppas välja vallavanem, veel üks tegelane ja mu eilne preili. „Härra Paakspuu, härra Paakspuu,“ tormas preili (muide ta nimi oli Reet. Kena, eks?) mulle ilma sissejuhatusega kallale, „kui tore, kui jumalik, et teie olete siin!“

Ka vallavanem ja kolmas tegelane, kes, nagu esitlemisel selgus, oli kohalik näitejuht, näisid väga rõõmsad. Selgus nimelt järgmine asi: täna, s. o. teise kevadepüha õhtul mängitakse Peravete rahvamajas kohalike jõudude poolt „Kosjasõitu“. Orkestrijuhth aga on just täna hommikul kaevule minnes libisenud, kukkunud ja murdunud oma käe, nii et ta lähemast alevist kohalekutsutud autos on viidud maakonnahaiglasse. Ja minult ei nõutud enam ega vä-

O. Lutsu —
A. Särevi dramati-
seering „Kevade“
„Vanemuises“.

hem kui seda, et ma juhataksin õhtul orkestrit.

Muidugi oleksin ma leidnud igal muul juhtumil võimalusi ja teid loobumiseks, kuid oli pühadeaeg ja neiu Reet... Noh, ühe sõnaga, ma ütlesin jah. On hullemaidki asju elus tehtud ja ükski vägi ei saa mind sundida Peravetele edaspidi oma nägu näitama. Reet oleks mind heameelest peaaegu suudelnud, näitejuhi rinnust tõusis tänuohe taeva poole ja muhelev vallavanem tõmbas taskust välja mahuka pudeli.

...Kui paar tundi hiljem rahvamajja sõitsime, et nende numbritega, mis orkester kaasa lööb, peaproovi teha, ei olnud mus enam jälgegi kartusest ega kõhklemisest. Olin, nagu isegi teate, näinud kümneid operetiproove linnas, sel ajal, kui veel töötasin teatrireporterina, ja „Kosjasõidu“ muusika, see oli mul selge. Olin seda tükkki näinud oma parkümmend korda mitmel pool.

Kuuldus, et tähtis ja haritud dirigent orkestrijuhiti asendab, ja asjaolu, et ilmusin saali vallavanema ja ta tütre saatel, tekitasid olukorra, et mind võeti vastu kui Rootsi kuningat. Moosekandid olid kohtadel, juhitud ilutses partituur. Preili Reet ruttas riietuma — ta nimelt mängis kaasa ja tema jaoks oli põimitud teise vaatusse isegi lisants. Veerand tundi hiljem näitejuht avas esriide. Vahest algame?

Sulgesin partituuri, millest ma ei tai-

banud midagi, ja koputasin kepiga vastu juhupulti. Saal, lava ja orkester olid surmavaiksed. Siis tõstsin kepi ning lasksin selle langeda. Orkester mängis. Ei olnud kuigi raske talle takti järele lüüa. Ent — ma teadsin, et nii ei saa kaugele. Tarvis on sisendada enda vastu aukartust. Keset takti löikasin mängu pooleks. Orkestrandid jäid küsivalt mu otsa vahtima. „Mis on?“ sõandas üks küsida.

„Mu härrad,“ laususin. „Palun mitte esitada asjatuid küsimusi. Igauhel on noot ees, eks? Palun uuesti otsast!“

Mehed vaatasid süüdlastena üksteise otsa ja algasid uuesti.

Tegin nii umbes tosin korda. Mõnd juppi lasksin kolm-neli korda korrata. Kõik olid väga tõsised. Kui viimaks lõpetasime, oli ka mul endal asi palju selgem. (Poisid teeme veel ühe!)

Noh, õhtul läks nagu määriltult. Tegelesed, eriti orkestrandid, olid levitanud kulutulena jutu, et niisugust kanget ja põhjalikku orkestrijuhiti pole nad veel näinud ega tunnud. Et juhatab uut moodi, puha peast, ja et selle mehe silma ega kõrva eest ei jää varjule ükski pooltoon ega veerandtakt.

Õhtul oli saal murruna rahvast täis. Orkestrimehed püüdsid kas või nahast välja ja asi läks nii uhkesti, et lõpul toodi mulle lillekorv ja vallavanem isiklikult pidas tä-

nukõne, milles ta ütles kogu saali ees, et nii head laulumängu ettekannet kuuleb tema siin rahvamajas esmakordselt ja et veel kord olgu tänatud lugupeetud härra Paakspuu, ja nõnda edasi.

Paakspuu valas klaasid uuesti täis. „Proosit!“ Sanglepp, kes üldse on pika vim-maga, ütles:

— See lugu oli ilus küll, aga mis on sel ühist näitekunstiga?

„ — Tohhoo pole! No mis kunst see siis oli, mille abil ma dirigendiks sain? Kas kogu see lugu siis polnud näitekunst!“

Vaikisime tükk aega. Sanglepa sõnades paistis olevat täiesti sügav mõte. Tõepoo-

lest — näitekunst? Eks tule meil seda vaja elus igal sammul!

Ainult Adamsoni mõtted ei küündinud sellaste sügavusteni. Ta oli kinni faabula küljes.

— Ja mis sai edasi?

— Edasi? Võtsin linnas kogu suve ja järgmise talve muusikatunde. Salaja. (Reet teadis, et a n n a n tunde.) Ja nüüd võin juhatada orkestrit üsna kenasti. Olen seal alati dirigendiks, kui Reedaga Peravetele sõidame.

— Ahaa! Tähendab, et see preili Reet . . .

— Noojah. Siis lõin mina takti ja tema tantsis. Nüüd lööb tema takti ja mina tantsin. Kas tellime veel ühe või, sõbrakesed?

J. Tõnopa.

Juhiseid „Juuraku Hulda“ lavastamiseks.

Alljärgnevas kirjutuses püüan anda mõningaid juhiseid näitejuhtidele, kes asuvad maalavatel lavastama Hella Vuolijoe komöödiat „Juuraku Hulda“, kasutades selleks põhimõtteid, millede järgi Helsingi Rahvateatri direktor mag. Eino Salmelainen „Estonia“ teatris lavastas selle komöödia, ja oma tähelepanekuid ning kogemusi kaasnäitejuhina selle lavateose kallal töötades.

Pea otsekohe tähendama, et „Juuraku Hulda“ on küllalt nõudlik lavateos, ja kuna autor on teose kirjutanud kutseliste teatrite jaoks, tuleb silmas pidada mõningaid eeltingimusi enne teose maateatri repertuaari võtmist. Peab leiduma peaosaline, kellele osa tingimusteta sobib, vilunud jõude teistesse osadesse ja peab jätkuma erilist hoolt osade väljatöötamisel. Alles siis võib olla kindel teose menüü.

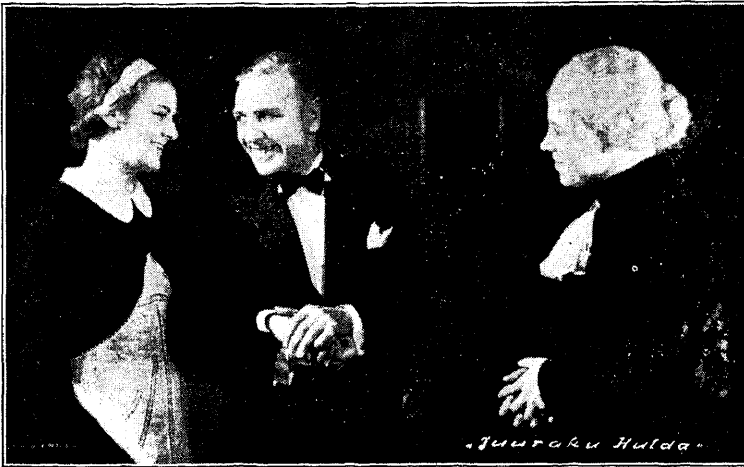
Igal juhul väärivad teos hoolikat lavastust, ja kuigi selles on palju lokaalset, soomelikku, peab lavastaja teose liigse soomelikkuse enne lavastamisele asumist kõrvaldama. Sellega saame kätte tihedama arengu, nii et teose saab ette kanda kolme tunniga. Sellega pole muidugi tahetud öelda, et peaksime hävitama teosest soome algupära. Ei,

peame vaid püüdma, et teose üldnimlik süžee pääseks kiiremini ja kergemini mõjule. Ja soomelist lauseehitust on juba puht-tehnilistel põhjustel võimatu hävitada.

Pearõhk lavastusel tuleb asetada Hulda progresseerumisele. Üksikud etapid selles arengus peavad olema hästi fikseeritud, algul: arenemiseeldustega terane, optimistliku ellusuhtumisega maatüdruk (1 p.), hea töölusti ja õppimishimuga linnaproletaarlane (2 p.), oma arenemises põhjalikkust taotlev endaarendaja (3 p.), oma võimeis (ja ka võludes) veendunud indiviid (4 p.), seltskondliku kasvatus ja iseteadvuse demonstreerimine (5 p.), protestitunde esilekerkimine inimväärtuse mittehindamise pärast (6 p.), enda maksmapanek (7 p.). Iga järgneva pildiga muutub Hulda osa mitmekesisemaks ja nüansirikkamaks, seepärast tuleb alguses soovitada tagasihoidlikkust, et säilitada füüsilist jõudu viimsete piltide jaoks.

Teiste osaliste iseloomustamiseks olgu öeldud:

Soratie on kahtlemata raskemaid osi teoses. Blaseerunud tüüp. Mees, kes ei naera. Kergesti ärrituv, kuid ennast taltsutav. Esineda con sordino ja anda mõned tugevad pursked, näit. 3. ja 5. pildis.

H. Vuolijoe „Juuraku Hulda“
„Estonias“.

Professor Norko (Norgo) — täisverelisim kuju meesosadest, väga inimlik, lihtne, otsekohene, heasüdamline, humoristliku ellusuhtumisega hõbepäine vanahärra.

Purtiainen (Purdiainen) — boheemitsevate allüüridega lehemees-karikaturist-vestekirjanik. Terava silmaga, kohati ka keelega, irvhammas. Murrakut ei tarvitse kõnelda.

Ali Lehtonen — jõukas agronoomist rahvasaadik, maamehelikult robustne (1 pildis), endast alamate kohta üleoleva suhtumisega.

Preili Constance (Konstanss) — hea majavaim; närtsima hakkav vanatüdruk; lihtne, kuid teatud määral siiski iseteadev. Ei tee midagi.

Kaavio — täissöönud tõusik.

Proua Kaavio — eputav tõusiku proua, klatšimishimuline ja terava keelega naine.

Kirsti Kaavio — tõusikute rikutud võsu; rumal ja pealetükkiv, kapriisne ning isegi veidi vulgaarne.

Preili Matero (Madero) — ülespuhvitud ja ennast täis suurnäitleja olla tahtev tüüp. Püüab olla väga graatsiline.

Alinen — ise end üles töötanud väikestest oludest. Lihtne, sõbralik, kuid veidi maapoosilikult kohmakas.

Preili Sinijärvi — kontoripreili

tüüp. Veidi nipsakas, eriti endast alamate vastu; härraste suhtes aga alandlik.

Miina — elupõline sakste teenija; väga osavõtlik, eriti Hulda vastu. Sümpaatne vanamutike.

Thorman (Tuurman) — härra pealaest jalatallani, tasakaalukas, diskreetse huumorijoonega.

Proua Kronenström (Kruuneströöm) — energiline ärinaine-agent; hea välimusega.

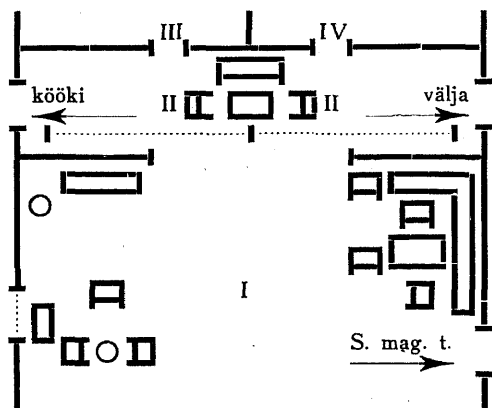
„Taevaranna maaler — „peenemat sorti noorhärra“. Ta teod ja tagamõtted ei ole päris puhtad. „Matsipüüdja“. Veidi toores ja jultunud. Vihjab tüübilt meie kraadele.

Dekoratsioon kujutab jõukat korterit maitseka sisustusega. Kuna mängukoht on üks ja sama, on soovitatav, et alates 4 pildist teostataks mingid muudatused, tuues lavale teise, moodsama, mööbli ja kaunistades seinu kunstiteostega.

„Estonia“ lavastuses kasutati järgmist põhiplaani:

I ruum kujutab endast Soratie kabinetti kirjutuslauaga, mil on laualamp, ja istmetega paremal pool. Parempoolses tagaseinas kolmnurgana laeni küündiv raamatukapp, täidetud raamatutega. Vasemal esiplaanil mugavad istmed ümber ümarguse laua. Akna all moodne jääpuhvet joogipudelite ja klaasidega. Sügavuses jalaga lamp ja vastu

H. Vuolijoe „Juuraku Hulda“ „Estonias“.

tagumist seina etažeer iluasjadega. Laes kroonlühter:

Uks I ja II ruumi vahel on lahtitõmmatav, et vastavalt tegevuse arengule reguleerida avause suurust.

II ruum kujutab endast vahe ruumi mööbligrupiga keskel, kroonlühtriga laes ja mõningate maalikutega seintel. Kui I ja II ruumi vahel olev uks on maksimaalselt avatud moodustavad I ja II ruum omavahel peaaegu terviku.

III ruum oleks korteri saal (sisustada võimalikuste kohaselt ja

IV ruum — salong (samuti).

Kohtades, kus on juttu saaliminekest, tuleb minna III ruumi. 4 pildi liikumise pärast pandagu I ruumi põrandale vaip. Mee-

leolude allakriipsutamiseks kasutada valgustust erikombinatsioonides: päevast valgustust (rambid, aknast), öist valgustust (jalaga lamp, laualamp, kuupaiste ja päikese tõus aknast jne.) ja pidulikku valgustust (rambid, kroonlühtrid, jalaga lamp, laualamp ja küünlad lühtreis etažeeril ja laudadel).

Tegelaste väliseks ilmestamiseks püütagu võimalikult vähe kasutada grimmi ja parukaid, välja arvatud juhud, kus see on mõõdapääsmatu. Raske on selle kohta anda näpunäiteid, sest tüübid olenevad kohta peal olevast inimmaterjalist. Püütagu seda teha vastavalt antud iseloomukirjeldusele. Tuleb silmas pidada, et tegelased alates 4. pildist oleksid ümber grimeeritud vanemaiks.

Alljärgnevalt mõningaid selgitusi tekstiraamatule:

I pilt: Esimene härrade sissetulek on muidugi kaunis kärarikas, kuna seltskond on auru all ja „üleaisa viskamise tujus“. Hulda alguses piilub ukse piida takka. Norko laulule on komponeeritud viis. Kui Hulda jutustab oma seiklusest maalriga — härradelt naerupurskeid pärast: raha norima — mitte pennigi — tast endastki — taevaranna maaler. Hulda lk. 13 sisse tulles sööb võileiba. Lk. 15 pärast Norko lauset „Ja mis edasi?“ tekib paus, Hulda mõtleb ja siis pahvatab. Thormani rootsikeelseid tekste (ja ka teistel) võib kärpida, kuna nende

Luts — Särevi „Suvi“ E. Draamateatris.
Kiir, Toots ja apteekri sell.

õige hääldamine võib tekitada raskusi. Tädi tulekul kõik ehmuvad.

II pilt: Hulda on väga tähelepanelik ja õppust võttev, mis puutub käitumisse, ja on sealjuures sageli pealetükkivalt uudishimulik. Ta unustab sageli õpetatud maneerid ja muutub rappivaks maatüdrukukuks. Proua Kronenströmi vastu on ta äärmiselt viisakas. Lk. 32 „saan aru“ pärast pausi. Hulda laulule on komponeeritud viis. Lk. 35 pärast Soratie teksti „kindlasti esitama“ härrad väljuvad magamistuppa. Proua Kaavio ja Kirsti tulekul läheb Hulda neile päris rinnaga vastu, nii et need endale jõuga teed murravad.

III pilt: Lk. 45, kui Huldalt küsitakse

Gobineau (Gobinoo) „Renessansi“ kohta, peab Hulda vastusest nägema, et ta valetab.

Pärast kolmandat pilti sobib teha vaheaeg.

IV pilt: Soratie on sisse tulles väga hämmastunud nähtust. Hulda on ehmunud, pelglik ja unest segane, hiljem ta kogub end ja püüab naeratusena pehmenendada olukorda. Lk. 52 kärpida Soratie sõna „sotside“. Hulda peab erilisel rõhutama Connytädi abi õpingute sooritamisel. Alates lk. 55 Hulda muutub julgemaks, iseteadlikumaks ja lk. 61 ta saab lõplikult tagasi oma kindluse. Lk. 67 alates peame nägema, et Huldal on himu Soratied kiusata.

V pilt: Soratie on väga häiritud Huldaga restoranis kohtamisest. Soratie jäägu telefoni juure kuni lk. 72 Purtiase tekstini: „... ajab sõrmed sügelema.“ Soratie ei tarvitse tuua soodavett. Pärast tee serveerimist Hulda esineb daamilik-koketeerivalt. Lk. 83 härrad lahkugu kahemõtteliste naeruturtsatuste saatel. Pärast Hulda teksti lk. 84 „vastu kõrvu!“ Soratie vihastub, kuid saab õige pea tasakaalu tagasi ja hakkab end vabandama. Pilt lõppegu Hulda tekstiga „aga see saapavabrik“, milles on heatahtlikku irvitamist. Pärast viiendat pilti sobib teine vaheaeg.

VI pilt: Saalist (III) kostab seltskonna jutuaJamist. Preili Sinijärvi jaoks on lavale asetatud kirjutusmasin lauaga, mille see ise Soratie telefonikõne ajal tõstab magamistuppa. Telefonikõne ajal dr. Alisega Soratie jälgib Huldad, rõhutab „teie tuttavaidki“, nagu tahtes Huldad kiusata. Hulda on masendatud, et ta peab siin tõusikuile hakkama serveerima, ja püüab neist ülesandeist vabaneda. Norko jälgib kogu aja Kirstit ja irvitab omaette. Lk. 96 dr. Alinen võib veidi varem sisse tulla. Lk. 100 pärast Norko teksti „Esplanaadilt me ta leidsime“ kogu seltskond on põrutatud. Oma teksti alates „Teil see veel meeles...“ Hulda andku peaaegu hüsteeriaga; kui ta vabaneb kandikust — jookseb ta ära. Kui külalised on ära saadetud, tädi läheb vaatama Huldad. Enne tädi tulekut peame nägema, et Soratiele meeldis külaliste lahku-

mine. Tädi südamlikud sõnad mõjuvad Soratiele rusuvalt.

VII pilt: Pildi algul peab Hulda olema väga üleemeelikus tujus. Telefonikõne lõob ta raamidest välja, aga ta püüab seda teiste ees igati varjata: pea püsti ja naeratus näol — kuigi ta sisemiselt ise on kokku varisemas. Lk. 113, kui Miina ütleb „Hulda ei ole kodus“, peab nägema, et ta valetab sihilikult. Tagasi tulles püüab Hulda näida väga rahulikuna ja armastusväärseks. Hulda peab hoidma monoloogi lõpuks jõudu ja

selle lõppedes on ta peaaegu kokku langes. Lõpp olgu kiire.

Näitejuht ja tegelased ei tohi unustada, et tegu on komöödiaga! Tekst peab tulema voolavalt ja kiiresti. Asja lihtsustamiseks võib soovitada mõningaid kärpeid, millised toome järgmises numbris.

Õppeasutuse nimetusena on soovitav tarvitada lihtsalt „ühiskondlik ülikool“.

Tegelaste riietusest saab ülevaate juuresolevate piltide järgi.

Elmo Ellor.

Vabaharidustöö rindelt.

Mõningaid tähelepanekuid ja märkmeid.

Mitimestki puudusest ja raskusest on maaseltsides üle saadud või ollakse üle saamas. Näiteks rahvamajade võrk on juba välja kujunemas, näitelavade on juba suur protsent eeskujulikud ja evivad korralikud lavaseadeldised vajalise dekoratsiooniga. Ka on korraldatud hulgaliselt ja, peab ütleva, isegi suure kohapealse innuga näitekunstkursusi.

Selle töö tulemuseks on, et meie maaseltsides on näitekunst kujunenud kõige harastatavamaks ja eelistatumaks alaks paljude vabaharidustöö vormide ja viiside hulgas. Vist mitte ühelgi teisel maal ei lavastata külas nii palju näidendeid kui meil ega ole vist ka kusagil mujal tekkinud nii rohket külalavadele määratud näitekirjandust.

Põhimõtteliselt ei saa ju selle vastu midagi olla, pealegi kui näidend tänapäeval lasab ohtrasti rakendada muusikat, laulu ja tantsu, kui ainult näidenditegemise varjus täiesti umbrohtu ei jääks teised alad, mis kasvatuslikust ja ilumeelt arendavast seisukohast on küllaltki tähtsad. Liiatigi pole meil põhjust eriti kiidelda maalavadel mängitava lavaliteratuuri kvaliteediga.

Nii näeme, et õpiringiline tegevus kipub jääma tagaplaanile. Öeldakse, et inimesed on näidendiga liialt seotud, pidusid tuleb palju teha — pole aega õpiringiliseks tööks. Veel öeldakse, et peod

annavad sissetulekuid, õpingid aga nõuavad ainult kulu.

Ei tarvitseks sellest kõnelda, kui säherdune oleks üksikute arvamine. Kahjuks aga näikse see kujunevat paljude arvamiseks ja seepärast on tähtis, et keegi selle küsimuse avalikult „suure kella külge riputaks“.

Pole ju meie hariduslike seltside ülesanne üksnes rahateenimine. Raha peab olema ikkagi vaid abinõuks kultuuriliste ürituste taotlemisel. Selles mõttes just on tähtis õpiringiline töö, kuna see otseselt seob inimesi, eriti noori tõsiste kultuuriliste küsimuste, otsingute ja võitudega, mida sisaldavad eneses läbitöötatud ainealad. Peale nende väärtuste, mis õpiring õpingilasele annab, saavutab see töö veel kaks suurt eesmärki: tõstab sõna otseses mõttes ümbuskonna kultuurilist nivood ning valmistab ette uusi maakultuuri tegelasi.

Lõpetab ju enamuse meie noorsoost algkooli ning sellega püüdnud noorte ametlik haridus. Nende aastad ning nende vähesed võimised ja kogenematus ei anna neile mingit positsiooni kohalikus seltskondlikus elus. Kuna neil arenemiseks igasugused võimalused puuduvad (kooris laulmine ja mõni kõrvaline osa üksikutel lavadel pole mingiks tulevase seltsitegelase seminariks!), siis pole midagi imestada, kui neist ei saa

hiljemgi ümbruskonna seltskondliku elu tegelasi ja „v a n a k a a r d i v ä g i“ tõstavad ahastades hirmukisa: „Noori jõude ei tule juure!“

Need „vanad kaardiväelased“ pole aga põrmugi ise mõtelnud uute tegelaste kasvatamisele.

Seda ei saagi teha teisiti kui kutsekoolide, rahvaülikoolide ja õpiringide kaudu. Seepärast peaksid meil iga seltsi juure tekkima õpingid kui hädavajalised ja möödapääsmatud tegurid seltsitöö tervikus, millele baseeruks kõik ülesehitav ja positiivne. Kui nõutakse kutseliselt näitlejalt korralikku humanitaarset haridust, miks ei peaks seda siis nõudma neilt, kes oma õlgadel kannavad maa kultuurelu? Seni kui pole eeldusi kogu meie noorsoole parema hariduse võimaldamiseks, seni peavad seltsid seda tegema ise, ja selleks pole teada teisi võimalusi kui intensiivne ja arendav haridustöö õpingides.

Õpingid peaksid juba kohe pärast algkooli kursuse lõpetamist noored eneste juure koondama. Siis pole noorele veel õpetöö võõraks jäänud ja ta on veel valmis kõike omandama ning arenema suunas, millele teda juhitakse.

Enesestmõistetavalt peaksid õpiringide juhtideks olema asjatundlikud isikud, näiteks koolmeistrid või teised küla keskuste haritud vabakutselised (meierid, konsulendid, metsnikud j. t.).

Siinjuures võiks soovida, et seltside juhtiminegi ümber korraldataks. Oleks vajaline, et seltsi esimees, selle ameti praeguses mõttes, juhiks seltsi administratiivset ja majanduslikku külge. Selle kõrvale peaks tekkima teine kaalukas ja eelmisest olenev amet — seltsi t e g e v j u h t. Tal ei tarvitseks (nagu nüüd, kus enamail juhtudel

mõlemad ametid lasuvad ühe isiku peal) end väsitada eelpool mainitud muredega, vaid ta võiks enda täiesti rakendada seltsi kultuurilise töö juhtimisele ja organiseerimisele, tehes seda kohapealsete olude ning võimaluste piirides, kuid selge sihiga: kultuuriliste osasaamiste andmiseks ümbruskonnale.

Edasi peaksid näidendi kõrval populaarseks saama ka meil täiesti sööti jäänud alad: õpetlik kõne, deklamatsioon, kõnekoor, j. m., mis meie pidude kavu aitaksid muuta sisukamateks ja tuumakamateks, kui seda võimaldab üksi näitetegevus.

Lõpuks esitaksin veel ühe küsimuse: Miks ei muretse meie maaseltsid rahvamajas jadesse klavereid?

Õeldakse, et need maksavad ränka raha, pole häid mängijaid jne.

On ju õige, kuid pole siiski ülepeäsmatuid raskusi. Kui suudetakse saada häid lavu ja dekoratsioone, siis suudetakse sama visaduse ja tahte juures hankida ka pianinosid. Kui on saadud häid näitejuhte, saadakse ka häid mängijaid (muide, neid leidub niigi suuremal või vähemal määral kõigi organisatsioonide piirkondades).

Klaver aga võimaldaks tantsu ja võimalemise viljelemist, muusikaliste teoste ettekannet, paremat laulu ja muusika arendamist niihästi kooridel kui ka üksikjõududel, oleks abiks kõnekoorile — jah, isegi õpingile töö elustamiseks ning kui vaja — ka lõbustamiseks.

Klaver aitaks sageli tantsugi pidu lõpul odavamini organiseerida, kuna praegu paljudes kohtades kurdetakse, et tantsu pillimehed pärivad poole sissetulekust, tantsuta aga ei tule jälle rahvast küllaldaselt kokku.

Peaks mõtlema sellelegi.

J. G.

Juhiseid „Suve“ lavastamiseks.

E. Haridusliidu kirjastusel ilmunud O. Lutsu ja A. Särevi „S u v e“ esilavastuse puhul „E. Draamateatris“ (kus tükki on mängitud juba üle 50 korra) kirjutasiid teatriarvustajad selle dramatiseeringu kohta järgmisi hinnanguid:

R. K (a n g r o) - P (o o l) „Postimehes“: „Tõttan esmajoones käesoleval teatrihooajal ütlema, et see oli esimene õhtu, kus oli t õ e s t i m õ n u s olla algusest lõpuni. O. Lutsu loomingul on omadusi, mis ta teevad koduselt mõnusaks ja südamelä-

Luts — Särevi „Suvi“ E. Draamateatris. Toots oma vanematega.

hedaseks kõige laiematele hulkadele. Luts paneb tegelema meie kõige väiksemaid tavalisi inimesi ja selles tegelemises, askeldusis, mõtlemisis avaldub kõige otsema lihtsameelsusega kõik see, mis on meie oma elu.“

Leo Soonberg „Uus Eestis“: „Nüüd siis Andres Särev on julgenud selle töö endale võtta. Ja mulle näib, et ta oma ülesande on sooritanud hästi. „Suve“ sündmustiku oluline osa — Tootsi ja Kiire võitlus Teele pärast — on tõstetud fookusse, vähemaidki kõrvalmomente on respektteeritud — nii Tootsi talu parandamine, apteekri selli filosoferimised jne. Ka üksikud kujud leiavad „teenete järele“ paraja valgustuse. Ning lõpuks teose üldised proportsioonid on samaks jäetud.“

A. S(epp) „Sakalas“: „Suvi“ on lõbus, kerge vahelugemine teatri kaalukamas repertuaaris. See lõbusus ja kergus oli päletükkimatu ning vaba, siia vahele poldudki püütud poetada mingit „ülesehitavat“ moraali ega tendentsi, ja sellepärast just eriti „Suvi“ oli sümpaatne. Väljamüüdnud saal hindas „Suve“ tugeva lõppaplausiga. Seda väärrib „Suvi“ ka kindlasti.“

Eduard Reining „Loomingus“:

„A. Särev on „Suve“ dramatiseerinud tunustavate tulemustega, keskendades Lutsu teose üksikud episoodid päris nauditavaks lavaliseks tervikuks.“

Kuna O. Lutsu ja A. Särevi „Suvel“ on eeldusi kujuneda ka maalavadele nõutavaks tõmbenumbriks, nagu seda juba on samade autorite „Kevade“ ja „Tootsi pulm“, selgitame siin tüki lavastamiseks mõningaid üksikasju.

Vaadeldes kõige pealt „Suve“ tegelaskonda näeme, et tükk vajab kahtteistkümmend osalist. Neist on peategelased 24-aastane Ülesoo perepoeg Joosep Toots, samas aastais noorrätsep Heinrich Georg Aadniel Kiir ja mõlemaist pisut noorem Raja peretütar Teele. Peale nende on veel suurem osa umbes 45-aastasel Paunvere kiriku kellamehel Liblil. Lühemate osadega on tegevad Joosep Tootsi 60-aastane isa Andres ja viimasest pisut noorem ema Mall, umbes 50-aastane Kiire isa, üle 60-aastane apteekri sell, hallipäine Paunvere köster, noor ja ilus neiu Ärnja, tüse noorperemees Tõnison ja üliõpilane Arno Tali.

„Suve“ tegelaste karakterite kujunemiseks leidub rikkaliku materjali juba dra-

Luts — Särevi „Suvi“ E. Draamateatris. Lible ja Toots.

matiseeringust. Näitejuhile ja näitlejaile, kes oma tööd aga tõsise põhjalikkusega tahavad teha, võib siiski soovitada veel läbilugeda ka O. Lutsu „Suvi I“ ja „Suvi II“ jutustusena.

Lavapildiliselt vajab „Suvi“ kolme dekoratsiooni, kui kõik Ülesoo õuepildid mängitakse ühe lavaseadeldisega, nagu tegi seda E. Draamateater. Kui aga ka neli õue-pilti tahetakse anda muudatustega (nagu see dramatiseerija poolt ettenähtud), tuleb tüki mängimisel kasutada kuut lavaseadeldist. See ei tee aga teose lavaseadmist veel raskemaks ka kõige piiratumategi võimaluste juures. Ja seda põhjusel, et üldjooniks jääb kogu tüki kestes vabaõhu (välispiltide) dekoratsioon ning piltide vahetumist on võimalik teostada õige lihtsalt. Kohtadel, kus ringhoritsont ja vastavad külgekulissid olemas, moodustatakse lavapiltide üldjoon muidugi viimastega ja muudatused viiakse läbi üksikute põõsaste, puie ning horitsondi esiste maastikkude vahetamisega. Kohtadel, kus aga ringhoritsont puudub tuleb kasutada vastavaid tagaseinu või õhu-riiet. Viimaste puudumisel võib aga tükki mängida ka lavakardinatega.

Esimene vaatus koosneb kahest pildist.

mis mängivad Ülesoo talu õues ja kabelimäel. Ülesoo õue-pildiks on siin ettenähtud õuenurk talu elumaja juures ja kohtadel, kus vastav talumajadekoratsioon olemas, võib seda kasutada. Üldiselt ei ole aga elamu-dekoratsiooni publikule nähtavale asetamine selles pildis sugugi oluline ja mängukohta on võimalik väga hästi ära märkida kasutades õue-aeda, aiavärvat, pinki põõsa juures jne. Kabelimäe-dekoratsiooniks on nähtud muruplats surnuaia müüri juures. Kui leidub koha peal keegi, kes väikeselgi viisil oskab pintsliga ümber käia, ei ole surnuaia müüri-dekoratsiooni valmistamine kuigi keeruline. Kui aga seda võimalust ei ole, võib näitejuht selle pildi mängupaika kujutada väga hästi ka nii, et surnuaiamüüri publikule näha ei ole. Tege-laste kõnelustest selgub niikuinii, et pilt mängib Kabelimäel ja mõne puuga, põõsaga, kiviga istumiseks jne. on näitlejatele vajaliku tegevuspaiga moodustamine kõigiti võimalik.

Teine vaatus vajab jälle kahte lavapilti: 1. Ülesoo talu õues ja 2. Raja rööbasteel. Ülesoo õuest on selleks pildiks ettenähtud õuenurk talu aida juures. Kui aga aida-dekoratsioon puudub, on võimalik publikule

aida näitamine ka ära jätta. Tegelastele vajaliku mängu võimaldamiseks tuleb siis lavale tuua pink, või mõni muu õue sobiv ese istumiseks, ning Tootsile riiete riputamiseks leida koht, kas mõnda suuremat puuksa kasutades, aia-latti abiks võttes, ülesseotud pesunööri tarvitades või midagi muud sobivat leides. Aia ja aiavärava lavale toomine aitab sellegi pildi dekoratsiooni täiendada ning mis veel tähtsam, neid on võimalik tegelastel kasutada mängu mitmekesistamiseks. Kohta Raja rööbasteel teeäärse võsastikuga on võimalik kujutada puid ja põõsaid kasutades. Tegelaste mängu võimaldamiseks on selles pildis vaja lavale tuua ka mõni suurem kivi. Kui aga vastavaid lavakive koha peal ei ole, võib kivide asemele lavale asetada ka mõne palgi otsa, pooliku puuriida jne.

Kolmanda vaatuse mõlemad pildid nägivad Ülesoo õues, kuid ette on nähtud, et 1. pilt kujutab õuenurka karjalauda juures

ja 2. pilt — õuenurka mõne puu ja põõsaga. Esimeses pildis võib publikule näidata karjalauda seina, kui vastava dekoratsiooni osa olemas on. Kui seda aga ei ole, tuleb režii valmistada nii, et karjalauda juurde käiakse lavalt ära nagu see ka dramatiseeringus ettenähtud. Lubja-kast, palgiotsad, kivid ja muud ehituse juures vajalikud esemed, aitavad seda pilti teistest vägagi eraldada. Õue mulje süvendamiseks võib kasutada ka jälle aeda ja aia väravat. Viimase pildi jaoks on ettenähtud põõsaste vahel asuv aialaud pinkidega. Neid tuleks kasutada, sest nad aitavad pilti teistest eraldada ja suurendavad näitlejatele mängimise võimalusi.

Üldiselt tuleb näitejuhil lavastuseplaani koostamisel silmaspidada, et igasse pilti saaks midagi, mis teda teistest eraldab, kuid raskusi ei valmista piltide kiireks vahetamiseks.

Aug. Tenno.

Asugem koguma rahvamuistendeid!

Ikka ja ikka loob elu meile uusi ülesandeid ning katab kinni vanad, unustusehõlma vajunud ja aegunud vaimuharrastused. Polekski nagu ala, tööpõldu, mida sünniks igavesti harida, ilma et poleks karta selle söötijäämist, umbrohtumist.

Tahaksin käesolevaga esile tuua meie ühe vanima, ühtlasi ühe tänuväärseima harrastuse, mis aga kahjuks pole maaseltsides just laialdast huvi äratanud. See on rahvamuistendite kogumine ja nende edasitoimetamine vastavaile asutusele. Kes meie vanavara vaimset väärtust vähegi tunneb ja austab, see ei kohku tagasi ühestki raskusest, vaid on valmis püsivaks ja pingutavaks tööks selle vara suurendamiseks. Ei hoolita iseendast ja omakasust, seda enam hoolitakse teistest ja ühishüvest.

Kergib muidugi küsimus: missuguste rahvamuistendite kogumisel ootab meid suurim tööpõld? Kõige kergemini läbiviidav, ilma tehniliste eelteadmisteta, oleks

meil rahvaluule kogumise aktsioon. Inim-põlv inim-põlve järele variseb maamulda, nendega läheb kaasa ka tükike vanavara väärtuslikust kogusest. See tuleb aga tingimata päästa. Eesti Rahvaluule Arhiiv on sel põllul teinud juba määratu töö, kuid tööd sellel alal jätkub veel aastaiks. Tööpõld on igatahes suur, vaja on vaid töölisi, kes asjasse suhtuvad huviga.

Selleks oleks vägagi soovitatav hariduslike ühingute ja seltside juure ellu kutsuda kodu-uurimise, rahvaluule kogumise või muuseumi harud, vastavalt huvile ühe või teise vastu. Võib olla teeb ehk takistusi asjatundmatus harude organiseerimisel, kuid see ei tohi kohtuda, sest pöördudes Eesti Rahva Muuseumi (Tartu, Raadi mõis või Aia 42, telefonid 3 ja 2-96) või Eesti Rahvaluule Arhiivi (Aia 42, Tartu) poole on nimetatud asutused nõus heameelega esitama igasuguseid töökavu ja materjale. Ülalnimetatud

harude tegevus võib piirduda kodukihelkondliku ulatusega. Tegevus võiks areneda esmajoonel kolmel alal:

1) Koguda muistendeid ERM-ile ja ERA-le. Siia kuuluvad: rahvalaulud, rahvamängud, rahvatantsud, rahvauskumised ja kombed, mõistatused, vanasõnad ja kõnekäänud, jutud, rahvaluulelise sisuga käsikirjad, lastelaulud, igasugused ajaloolised esemed (maa seest leitud rahad, tarbeasjad, ehteasjad j. p. m.).

2) Koguda andmeid kodukihelkonnas sündinud ja kasvanud nii ärkamisaegsete kui ka teiste seltskonna- ja kultuuritege-

laste kohta, niihästi sõnas kui pildis. Liigitada need korralikult ja arhiivida.

3) Koguda väljalõikeid ajalehtedest kodukihelkonna hariduslike ja kultuuriliste eluavalduste, saavutuste jne. kohta nii sõnas kui ka pildis. Kalendaarsed andmed juure märkida, kleepida väljalõiked albumeisse ning arhiivida.

See on suur töö. Teame aga, et Eesti tütar ja poeg ei põlga tööd. Käed külge, et aastate pärast võiksime rõõmuga võtta teadmiseks: rahvapärimuste kogumise aktiivsus on teinud tööd, mis väärib imestamist. Selleks primad soovid!

Mitmesugust.

Näitekunstikursuse asjus.

Eelmiste aastate eeskujul võimaldub E. Haridusliidul ka käesoleval aastal korraldada näitekunstikursusi väljaspool järjekorda, järjekordsete kursuste tingimustel, ajavahe-
mikul 19. maist — 5. juunini, lõpupeoga Nelipühil ja 8. — 23. juunini, lõpupeoga Võidupühal või Jaanipäeval, kokku 6—7 kursust.

Kuna talvisel hooajal kursuste saamiseks tuleb aastaid oodata järjekorras, siis soovitaksime organisatsioonil, kus on töökas näitekunstikursuste korraldamine, ära kasutada eeltoodud pakkumisi.

Soovidega arvestatakse nende saabumise järjekorras, kusjuures on võimalik kursust saada ka neil Võru-, Valga-, Valjandi-, Pärnu-, Saare- ja Petserimaa organisat-

sioonil kes ei ole praegu registreeritud järjekorda.

Kursuse soovist palutakse teatada kirja teel või telefoniga Tallinn 452-64, kuhu liisada juure kui suur on loodetav osavõtjate arv (alla 15 osavõtja kursust ei korraldata) ja soove kursuse praktiliseks tööks võetava näidendi kohta.

Korraldamise tingimused:

E. Haridusliidu liikmeks olev organisatsioon maksab instruktoriga töötasu arvel rahas Kr. 40.— (mitteliikmed Kr. 60.—) peale selle instruktoriga üllapidamine ja korterkohta peal, ning sõidukulu lähemast raudteestaamast kohale ja tagasi, kuna sõidukulu raudteel kannab Haridusliit.

Teadmiseks õpiringele!

Peatse talvise tegevushooaja lõppemise puhul Eesti Haridusliit pöördus ringkirjaliselt kõigi registreerunud õpiringide poole, milles juhatakse tähelepanu järgmisile asjaoludele.

1. Kõiki õpinge palutakse täita tegevusaasta aruanne ja saata liitu hiljemalt 15. maiks s. a. Aruanne vastavalt täidetuna palutakse saata ka siis, kui võib-olla mõningail põhjusil õpiring ei ole saanud küllalt edukalt tegutseda. Seejuures palutakse pidada silmas seda, et iga saatmata aruanne vähendab ülevaate täpsust õpiringide arengust, selle hüvedest ja ka raskustest-muredest;

iga korduva meeletuletuse saatmine (nagu see osutub vajalikeks, kui aruanne „unustatakse“ saatmata) oleks liigseks energiakulutuseks ja tööedukuse takistuseks keskkohas. Aastaruandele palutakse lisada võimalikult mitmekesiselt ka muid õpiringitööd iseloomustavaid selgitavaid materjale: pilte-ülevõtteid, õpiringlaste töid (referaate jne.), oma ajakirju, seinalehti, albume jne.

Ka palutakse võimalikult lisada aruandele muljeid-hinnanguid õpiringitöö kohta — selle hüvedest, raskustest, soove selle edaspidiseks arendamiseks jne. Eriti palume märkida — milliste ainealade

kohta soovitaks saada lähemaid tööjuhiseid ja kuidas ananavad kohtadel rakendada senised töökavad: nende hüved ja puudused.

2. Et saada ülevaadet möödunud sügisel algatatud kirjavahetuse üritusest soome õpiringidega (vt. „Areng“ nr. 7 — 1937!) palutakse õpiringe koos aastaaruannetega teatada — kas ja mil määral on õpiring osa võtnud sellest üritusest ja kuidas hinnatakse selle tagajärge? Lähemalt palutakse teatada: 1) mitu õpiringlast on võtnud tegelikult osa kirjavahetusest, 2) kas algatus (esimesed kirjad) on tulnud teie õpiringilt või Soomest, 3) kas keelekõnne on teinud raskusi, 4) kas ja mil määral on õpiring ka ühiselt teostanud vastavate tööde jne. vahetust Soome õpiringidega, 5) missuguseid soove oleks tegelike kogemuste kohaselt ürituse edasi arendamiseks? (Vastavad andmed palume esitada võimalikult eri lehel.)

Samuti palutakse anda ülevaade sellest — kas ja mil kujul on meie õpinges ka omavahel loodud kontakti ja võetud kohtadel ette ühisharrastusi!

3. Kuna talvise tegevushooaja lõppemine märgitseb üldiselt õpinges järjekindlate seesmiste töö- ehk õpikoosolekute lakkamist, soovitakse õpingele omavahelise pideva kultuurilise kontakti hoidmiseks ja õpitu praktiliseks rakendamiseks arendada võimalikult vastavat tegevust ka suvekuudel, milleks tuleks pida silmas järgmisi võimalusi:

1) praktiliste tööde ja katsete korraldamisi, eriti seesugustel aladel, nagu seda on kodukorraldamine, aiandus, põllumajandus jne. Selleks soovitakse teostada nii ühisharrastusi (näit. korraldustööde teostamisel avalike hoonete juures ja ümbruses, kohalike ajalooliste kohtade ja vaatamisväärsuste korraldamiseks kaasaitamisel, spordiväljakute korraldamisel jne.) kui ka eraldi iga õpingilase poolt teostatavate ürituste kaudu nende kodudes, milpühul võiks korraldada ka vastavaid võistlusi;

2) spordiharjutusi ja -mänge ning võistlusi;

3) ekskursioonide ja õpikäikude korraldamisi, kusjuures tuleks pidada silmas eriti nende arendavat väärtust, mismõttes on vajaline neiks kavapäraselt ette valmistada ja hiljem võimalikult tähelepanekud ühiselt läbi töötada;

4) soovitatakse samuti kõigil õpingel aidata kaasa mitmesuguste kohalike pidustuste ja aktuste kultuuriliseks väärtuslikuks sisustamiseks, kusjuures tuleks eriti tõsta esile eeloleval suvel võidupüha

Luts — Särevi „Suvi“ E. Draamateatriis.
Joosep Toots.

pidustuste teostamist; muidugi tuleb neil puhkudel toimida vastavate üldkorralduste piires.

5) Väga tänuväärset tegevusvõimalust pakub õpingele suvekuudel ka oma kodukoha kultuurielu jne. nähete uurimine, milleks võiks vastavate materjalide kogumise omavahel jagada; nende täpsem läbitöötamine võiks toimuda ka hiljem, uuel talvisel tegevushooajal.

6) Suvist tegevuse vaheajaga tuleks samuti kõige võimaluste piires, eriti õpingide-juhatajail ära kasutada enda täiendamiseks õpingi tööviisidega lähema tutvumise mõttes. Selleks peale kirjallike allikate tuleks suve- ja sügiskuudel tõsta eriti esile osavõtu vajadust vastavaist kursustist ja päevadest, kus käsitatakse lähemalt õpingide töökorralduse küsimusi.

4. Eesti Haridusliidul on kindel kavatsus

korraldada traditsioonilised õpiringide-päevad ka käesoleval aastal arvatavasti augusti lõpul või septembri algul, millest osavõtt on väga soovitatav ja vajaline eeskätt kõigile õpiringide tegelasile, kui ka teistele vabaharidustöö üritusist osavõtjatele. (Õpiringide-päevade kohast, ajast ja lähemast kavast informeeritakse hiljem täiendavalt.)

Kuna õpiringide-päevade sisustamisel, eriti nende mitmekesistamise osas — laulu-, muusika-, deklamatsiooni- jne. ettekannetena avakoosolekul ja omav. koosviibimisel — nähtaks meeleldi ettekandeid õpiringidelt endilt, siis palutakse varakult selgitada — kas ka teie õpiringis leidub neid, kes võiksid esineda mingi ettekandega? Ka sellest palutakse ühes muude materjalide saatmisega teatada, märkides ühtlasi täpsemalt ka — millega teie õpiringlased võiksid esineda. Jaataval puhul palutakse ka vastavate ettekannete ettevalmistumisele asuda.

Ringkirjaliselt pöördus E. Haridusliit ka kõigi varem liidu juures registreerunud

õpiringide poole, juhtides nende tegevuse jätkumise korral tähelepanu sellele, et on soovitatav ja õpiringele endile vajaline töötada lähemas kontaktis E. Haridusliiduga. Puhul, kui aga õpiringi tegevus on lakanud, palutakse mitte paljaks pidada vaeva ja saata andmeid järgmistele küsimustele:

- 1) Millal lõppes õpiringi tegevus?
- 2) Õpiringi tegevuse lakkamise põhjused.
- 3) Missugused avaldused asendavad praegu õpiringi osa kohapeal?
- 4) Kas ja mil kujul on kavatsus õpiringilist enesearendamistööd kohapeal jätkata?
- 5) Missuguseid olulisemaid raskusi Teie kogemuste kohaselt esineb õpiringilise tegevuse viljelemisel ja mida peate vajalikeks nende ületamiseks.

Kuna käesoleva kuuga lõpevad üleriigilised õpiringide-vahelised töövõistlused, millest võtab osa 23 õpiringi, juhitakse kõigi võistlevate õpiringide tähelepanu sellele, et vastavad võistlusmaterjalid tuleb saata liitu hiljemalt 15 maiks s. a.

Kirjavahetust soovivaid Soome õpiringlasi.

Alljärgnevad Lappeenranna kursusühingu õpiringi liikmed soovivad kirjavahetust Eesti õpiringlastega:

Lempi Ripatti, os. Lappeenranta, Raastuvankatu 10.

Rauha Lehto, os. Lappeenranta, Armilankatu 23.

Sointu Björkman, os. Lappeenranta, Tyysterniemi

Unto Tyyskä, os. Lappeenranta, Tykki, Kangaskatu 3.

Aino Repo, os. Värtsilä. Kangasvaara.

Uusi õpiringe.

Läänemaal: 1) Pühalepa Kirjandus-Muusika Selts „Leelo“ õpiring, 23 liiget. Juh. koolijuhataja Johannes Palm. Aadr.: Suuremõisa. Haapsalu Esperanto Selts „Raadio“ õpiring, 15 liiget. Juh. koolijuhataja Ago Viitar. Aadr.: Aleks. Särel S. Lossi 47 Haapsalu.

Saaremaal: 1) Tagavere algkooli Noorte-Ühingu õpiring, 22 liiget. Juhataja algkooli õpetaja Aleksei Raik. Aadr.: Tagavere p. ag., Saaremaa.

Virumaal: 1) Udria maanoorteringi õpiring, 23 liiget. Juhataja algkooli õpetaja Sarlotte Johannes. Aadr.: Udria. 2) Jõhvi Haridusseltsi õpiring, 19 liiget. Juhataja algkooli õpetaja Helene Rün-

ka. Aadr.: Jõhvi. 3) Savala algkooli kodukorraldamisõpiring 23 liiget. Juh. koolijuhataja Robert Valdre. Aadr.: Viru-Maidla.

Tartumaal: 1) Kõnnu algkooli Noorteühingu õpiring, 16 liiget. Juhataja koolijuhataja August Sakk. Aadr.: Torma, Kõnnu algkool. 2) Voldi ÜENÜ osak. õpiring, 15 liiget. Juhataja käsitöölaine Ilmar Kukk. Aadr.: Tabivere Voldi Majandusühing.

Võrumaal: Kähri Noorte Ringi õpiring, 34 liiget. Juhatab koolijuhataja Albert Urgard. Aadr.: Põlva, Tenssilma kool.

Ülevaade Eesti Haridusliidu loenguist 1937/38. teg.-aastal.

Möödunud tegevus- ja eelarveaasta vältel on Eesti Haridusliit jatkanud järjekindlalt mitmesuguste loengute ja kõnede korraldamist. Tegevusaastal on liidu ülesannetes esinenud 38 lektorit, kelle esinemiste koguarv on 217, kusjuures on peetud 556 loengut 24 360-le kuulajale. Kuna E. Haridusliidu tegevusega on liidetud ka töölisoharidustöö korraldamine, siis on püütud juhtida vastavaid loenguid ka tööstusrajoonidesse, kus on esinenud tegevusaastal 29 lektorit 71 juhul 5019 kuulajale 137 loenguga.

Maakondade järgi korraldati loenguid järgmiselt:

Harjumaal — 57, Virumaal — 54, Pärnumaal — 29, Järvamaal — 24, Tallinnas — 22, Läänemaal — 18, Võrumaal — 17, Põhjarannamaal — 14, Tartumaal — 13, Saaremaal — 12, Viljandimaal — 11 ja Valgamaal — 1 juhul.

ÜENÜ Riisipere osak. õpiring pidas tegevusaasta lõpp-töökoosolekut.

7. aprillil pidas ÜENÜ Riisipere osakond käesoleva tegevusaasta lõpu puhul oma viimase töökoosoleku. Sel puhul, vaatamata halvale ilmastikule, olid õpiringlased täpselt kohal ja peale nende veel rohkesti huvi osalisi ka väljaspoolt. Töökoosoleku sisulise osa kavas oli referaat prl A. Viher'ilt teemal „Ühislaulu pidurdavad tegurid“ ja E. Haridusliidu konsulent Karl Laane'lt teemal: „Tänapäeva noorsoo kultuurilised ülesanded ja teed.“

Töökoosolekul ilmnis kujukalt õpiringitöös saadud vilumus õpiringi üldises töökorralduses ja vastavate ülesannete täitmisel. Õpiringi ümber koondunud noored on veenudund tahtes sellesihilist tegevust kindlasti jätkata.

Metodistid karskustöös.

Metodisti koguduste liikmed on kõik täiskarsked. Pääle selle aga on kirik teravikuna rakendatud karskustööle. Selleks on kiriku keskvallitsuse juures alaline karskustöö toimikond. Kõigil kogudustel on kohustuslik korraldada iga veerandaastas üks karskuskoosolek pühapäevakoolis ja koguduses.

Toimikond on soovitanud kõigil koguduste tegelastel astuda E. Karskusliidu Kristliku Karskustöö Toimikonna usaldusmeheks, et sel kombel ka üldisest karskustööst osa võtta. Joomahaigete paranduskodu teostamist on kirik lubanud nii moraalselt kui ka võimalust mööda aineliselt toetada.

Hiljuti peetud E. Piisk. Met. kiriku peakoosolek Paines, millest osa võtsid kõik koguduste õpetajad ja saadikud, superintendent Prikask ja skandinaavia ja balti riikide piiskop dr. R. Wade, määras kindlaks oma seisukoha ka karskuspoliitika päevaküsimusis võttes vastu järgmise üksmeelse otsuse, mille palus Eesti Karskusliitu edasi saata Härä Riigihoidjale:

„Nähes päev-päevalt alkoholi hukatusliku mõjuvõimu suurenemist, mis ühelt poolt teeb raskeks rahva kõlblise ja usulise kasvatus, teiselt poolt aga hävitab paremategi püüete töövilja, tekitab toorenemist hädaes kommetes, hukutab perekondi, viib inimesi kuritegevusele ja majanduslikule laostumisele, leiab E. Metodisti Kiriku pea-

koosolek, et kõigil riigi ja rahva saatuse pärast vastutust tundvail isikuil ja asutusil tuleb tõsisele kaalumisele võtta, kuidas alkoholi mõjuvõimu pidurdada ja vähendada. Kõige pealt tuleks alkohol muuta rahvale vähem kättesaadavaks, tunduvalt vähendada selleks viimastel aastatel murettekitava määranu kasvanud alkoholimüügikohtade arvu ja keelates öölokaalid, ühtlasi aga anda rahvale võimalus kohaliku keeluõiguse abil ise osa võtta alkoholimüügikohtade arvu ja asukoha reguleerimist. Noorsoo kasvatuses huvides tuleb kaotada alkoholimüük esimesejärgu tarbeainete ja koolitarvete kauplustest, viia müügikohad koolimajadest eemale ja keelata alkoholi reklaam, samuti aga tõkestada avalikkude seltskondlikkude koosviibimiste korraldamist alkoholiga.

Riik ja seltskond peaksid senisest märksa suuremal määral karskustööst osa võtma ja seda toetama.“

1000 kohalikkude rahvahääletust alkoholi pärast.

Taanis on 16. jaanuarist 1907 kuni 31. detsembrini, seega 31 aasta jooksul korraldatud 1015 kohalikkude rahvahääletust alkoholimüügi otsustamiseks. See teeb aasta kohta 32,7 hääletust. See näitab elavat huvi küsimuse otsustamise vastu rahva poolt ja on ühtlasi tõenduseks kohaliku keeluõiguse otstarbekusele. Selle 1015 hääletuse puhul on alkoholist võitnud 593 korda, kaotanud aga 422 korda.

1937 aastal on korraldatud kangete alkoholi jookide müügi keelu otsustamiseks 49 hääletust, mille puhul keelu pooldajad võitsid 21, kaotasid aga 28 korral. Müügilubade andmise vastu hääletas kokku 11.487, nende andmise poolt aga 10.993 kodanikkude. Seega üldsummas oli enamus siiski viinavastastel.

Alkoholireklaam ameerika ajakirjanduses.

Ameerika ajakirja „Editor and Publisher“ ankeedi põhjal on selgunud, et 178 päevalehte ei avalda õlle — ja 552 päevalehte põletatud viina reklaami. Samasugune järeleuurimine on tehtud ka koolikirjanduse suhtes ja ollakse üllatunud, et nende koguarvust, mis on 876, võtab 101 ajakirja vastu õllekuulutusi ja 25 avaldab isegi põletatud viina reklaami.

Kuidas Rootsi toetab karskusliikumist.

Rootsi valitsuse poolt on parlamendile esitatud ettepanek määrata karskustöök 385.000 krooni, mis on 50.000 krooni rohkem kui möödunud aastal. Iga rootsi elaniku kohta teeb see välja 6 senti hinge

kohta. Selle hulka ei ole arvestatud summasid, mis lähevad alkohoolikute paranduskodude ülevalpidamiseks.

Eestis karskustöökas antav riiklik toetus teeb välja ainult umbes 0,6 senti hinge kohta, seega suhteliselt 10 korda vähem kui Rootsis. Uues riigi eelarves on Eesti Karskusliidu toetus 6000 krooni, nagu möödunud aastalgi; Liit palus sügisel seda summat tõsta 12.000 kroonile. Noorsoo Karskusliidule on määratud 1.000 krooni.

Riiklik karskusnõukogu Islandis.

Hiljuti asutati Islandis riiklik karskusnõukogu. Norral säärane on juba olemas. Mitmes teises riigis on neid tegutsenud ajutistena mõningate eriküsimuste lahendamiseks (karskusõpetus Soomes, alkoholimüügi korraldus Rootsis, Taanis jne.). Ka meil on E. Karskusliidu poolt soovitatud säärase komitee asutamist.

Klišeed lhk. 82, 85, 89, 90, 92 ja 93 on „Areng’ule“ ajakiri „Teatri“ poolt lahkelt kasutamiseks lubatud.

EESTI HARIDUSLIIT TEATRITARVETE LADU

TALLINN, UUS 2—2 TELEF. 452-02

Eesti Haridusliidu kirjastusel ilmusid uued lastenäidendid:

Linnuse saladus — P. Rummo. Noorsoonäidend 3 vaat.

Kingsepp Pigitraadi kasupoeg — E. Laidaar.
Lastenäidend 3 vaat.

Varem ilmunutest soovitage:

Teel ellu — P. Rummo. Noorsoonäidend 3 vaat.

Rändauhind — Arn. Tulik. Spordinäidend noorsoole 2 vaat.

Käabuste kuninganna — Arvi Rahula. Muinasjutuline
laste laulumäng ühes vaat.

Tulekandjad — Ed. Nukk. Noorsoonäidend 3 vaat.

EESTI HARIDUSLIIDU TEATRITARVETE LADU

Lastenäidendite nimekiri.

- Emä mälestus. — A. Rahula. Lastenäidend 2 vaat.
Ettevaatust tulega! — N. Jeremejev. Komöödia 2 vaat.
Juhtumine metsas. — L. Rõõmus. Lastenäidend 1 vaat.
Juku ja Miku. — A. Rahula. Laste jõulunäidend 2 vaat.
Jänesepoiste jõuluöö unenägu. — A. Koel. Laste jõulun. 3 pildis.
Jõuluingel. — A. Rahula. Väikeste laste ettekanne 1 pildis.
Jõulu-üllatus. — P. Rummo. Jõulumäng 3 pildis.
Kaluripoeg. — H. Tõnnov. Lastenäidend 4 vaat.
Kaval Ants ja vanapagan. — A. Kitzberg. Muinaslooline naljamäng 5 vaat.
Ka õpitud. — R. Busse. Lastenäidend 1 vaat.
Kingsepp Pigitraadi kasupoeg. — E. Laidsaar. Lasten. 3 vaat.
Käabuste kuninganna. — A. Rahula. Muinasjutuline laste jõulumäng 1 vaat.
Käabuste külaline. — A. Rahula. Lastenäidend 1 vaat.
Liisi hoiukarbi saladus. — E. Nukk. Noorsoonäidend 2 vaat.
Linnuse saladus. — P. Rummo. Noorsoonäidend 3 vaat.
Lumivalguke. — Lastenäidend 6 vaat.
Maimu. — A. Rahula. Laste jõulunäidend 3 pildis.
Marjulised. — Jakob Liiv. 1 järguline lastenäidend.
Metsaküla jõuluvana. — A. Tulik. Lastenäidend 2 vaat.
Noored kotkad. — E. Nukk. 2-vaat. noorsoon. noorkotkaste elust.
Pauka. — A. Laabus. Koerakomet lastele.
Rändauhind. — A. Tulik. Spordinäidend noorsoole 2 vaat.
Saladuste saar. — T. Braks. Lastenäidend 3 vaat.
Sinihallik. — O. Luts. Muinasjutt 1 vaat.
Sõnajala õis. — Joh. Kuulberg. Lastenäidend 3 pildis.
Teel ellu. — P. Rummo. Noorsoonäidend 3 vaat.
Tooma poisid. — J. Jaik. Lastenäidend 3 vaat.
Tulekandjad. — E. Nukk. Noorsoonäidend 3 vaat.
Tähepoeg. — A. Sunne. Näidend lastele ja noorsoole 1 vaat.
Uduallik. — A. Tulik. Lastenäidend 3 vaat.
Vanaema õpetus. — J. Heimberg. Lastenäidend 3 vaat.
Vanemate äraolekul. — N. Jeremejev. Komöödia lastele 3 vaat.
Väike sangar. — H. Raidla. Lastenäidend 4 vaat.
Väikeste vandeselts. — A. Rahula. Noorsoonäidend 3 vaat.
Jõuluvõoras Mooramaalt. — A. Tulik. Lastenäidend 2 vaat.
Lõunatuule eksirännak. — P. Rummo. Laste jõulunäidend 3 vaat.

Eesti Haridusliidu Teatritarvete ladu

Tallinn, Uus 2. Telef. 452-02.

EESTI HARIDUSLIIT

SOOVITAB VÄIKELAVADELE
MÄNGITAVAIK

UUSI NÄIDENDEID:

Kapral Pensioni ametasjad — E. Laidsaar.
Komöödia 3 vaat.

Kapral Pension revidendiks — E. Laidsaar.
Näidend 1 vaat.

Kapral Pension selgeltnägijana — E. Laidsaar.
Näidend 2 vaat.

Kapral Pension sõjaväehaiglas — L. Laidsaar.
Näidend 1 vaat.

Luigemäe — L. Raudsaar. Näidend 3 vaat.

Potilöövi perenaine — K. Ird. Rahvatükk 3 vaatuses.

Juuraku Hulda — H. Vuolijoki. Komöödia 7 pildis.

Malle suurpartii — E. Maiste. Komöödia 3 vaat.

Trump lamooriga — E. Vaigur. Rahvatükk 3 vaat.

Andres ja Pearu — A. Särev — A. H. Tammsaare.
Dramatiseering 3 vaatuses.

Kevade — A. Särev — O. Luts. Dramatiseering 6 pildis.

Tootsi pulm — A. Särev — O. Luts. Dramatis. 3. vaat.

Naised kosjas — A. Speek. Nali ühes vaatuses.

Võõra võimu all — H. Anto. Näidend 3 vaatuses.

Suvi — A. Särev — O. Luts. Dramatiseering 3 vaatuses.

Süüdlased — Joh. Ruven. Näidend 4 vaatuses.

Kirves ja kuu — M. Raud. Näidend 3 vaat.

Esimene pääsuke — J. Sütiste. Näidend 3 vaatuses.

EESTI HARIDUSLIIT TALLINN

UUS TÄN. 2—2. :: TELEFON 452-02.